

CZU: 342.511(478)

[https://doi.org/10.52277/1857-405.2024.4\(71\).06](https://doi.org/10.52277/1857-405.2024.4(71).06)

SUSPENDAREA TEMPORARĂ A PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA - O INSTITUȚIE CONTROVERSATĂ DE DREPT CONSTITUȚIONAL

Radu MOLDOVANU,
doctorand, USM
<https://orcid.org/0000-0002-1843-1672>

SUMAR

Subiectul prezentei analize vizează aspectele legate de suspendarea temporară a șefului statului, ca parte componentă a instituției suspendării Președintelui Republicii Moldova. Această instituție este examinată ca fiind unul din mecanismele de deblocare a conflictelor juridice de natură constituțională, care poate fi pus în aplicare în calitate de măsură extraordinară în situația unui blocaj constituțional generat de către o criză politică și instituțională.

Interesul pentru această instituție este determinat de faptul că, deși în istoria constituțională a țării mecanismul de suspendare prevăzut în Constituția Republicii Moldova la art. 89 niciodată nu a fost pus în aplicare, cu toate acestea, prin intermediul jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova, a fost creat un nou mecanism, cel al suspendării temporare a Președintelui, care a fost utilizat de mai multe ori în perioada 2017-2019.

Un alt aspect ține de faptul că instituția suspendării temporare a reprezentat unul din rarele cazuri în care, după o aplicare uniformă a acestei instituții în perioada 2017-2019 de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, în anul 2020 o altă componentă a Curții și-a revizuit propria jurisprudență la acest subiect.

Cuvinte-cheie: suspendarea temporară a Președintelui, conflict juridic de natură constituțională, jurisprudența Curții Constituționale, responsabilitatea șefului statului.

Introducere

În sistemul constituțional al Republicii Moldova mecanismul de suspendare a Președintelui este reglementat prin art. 89 din Constituție. Astfel, potri-

TEMPORARY SUSPENSION OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA - A CONTROVERSIAL INSTITUTION IN CONSTITUTIONAL LAW

SUMMARY

The subject of the analysis focuses on aspects related to the temporary suspension of the President of the Republic of Moldova. This institution is examined as one of the mechanisms for resolving constitutional legal conflicts, which can be implemented as an extraordinary measure in the case of a constitutional deadlock caused by a political and institutional crisis.

The interest in this institution arises from the fact that, although the suspension mechanism provided in Article 89 of the Constitution of the Republic of Moldova has never been applied in the country's constitutional history, a new mechanism for the temporary suspension of the President was created through the jurisprudence of the Constitutional Court of the Republic of Moldova. This mechanism was used several times between 2017 and 2019.

Another aspect concerns the fact that the institution of temporary suspension represented one of the rare cases when, after a consistent application of this institution by the Constitutional Court of the Republic of Moldova during the 2017-2019 period, in 2020 a different composition of the Court revisited its own jurisprudence on this matter.

Key-words: temporary suspension of the President, constitutional legal conflict, jurisprudence of the Constitutional Court, responsibility of the head of state.

vit articolului 89, suspendarea din funcție conține următoarele prevederi [7]:

„(1) În cazul săvârșirii unor fapte grave, prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi suspendat din funcție de Parlament, cu votul a două treimi din deputați. (2) Propunerea de suspendare din funcție

poate fi inițiată de cel puțin o treime din deputați și se aduce, neîntârziat, la cunoștința Președintelui Republicii Moldova. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută. (3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile, se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui”.

În ceea ce privește mecanismul propriu-zis de punere în aplicare a acestei prevederi constituționale, art. 188 din Codul electoral [8] cu denumirea marginală „Inițierea referendumului privind demiterea Președintelui Republicii Moldova” conține următoarele prevederi: „(1) Referendumul privind demiterea Președintelui Republicii Moldova poate fi inițiat în exclusivitate de Parlament. (2) După adoptarea hotărârii privind suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova în condițiile art. 89 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, Parlamentul, în termen de 5 zile, adoptă o hotărâre privind desfășurarea referendumului cu privire la problema în cauză. Referendumul se desfășoară în termenul prevăzut la art. 89 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova. (3) Referendumul se va desfășura peste cel puțin 30 de zile de la adoptarea hotărârii privind suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova”.

Trebuie de menționat că acest mecanism de suspendare este privit ca o parte componentă a sistemului de răspundere a Președintelui. Astfel, în Constituția Republicii Moldova sunt două tipuri de răspundere a șefului statului. Primul tip de răspundere, pe care l-am invocat mai sus, este legat de comiterea unor fapte grave prin care sunt încălcate prevederile constituționale. În acest caz, Președintele este sancționat politic și constituțional, prin eventuala demitere din funcție în urma referendumului. Însă acest tip de răspundere poartă un caracter relativ, deoarece, în cazul în care cetățenii decid la referendum să nu demită Președintele, acesta, chiar dacă, eventual, a comis fapte grave de încălcare a Constituției, revine în funcție după suspendare, fără a purta vreo răspundere concretă, alta decât politică. În acest context, este relevantă experiența României în cazul în care Președintele a fost suspendat de două ori – în 2007 și 2012, și de două ori a reușit, prin intermediul referendumului, să supraviețuiască politic.

Al doilea tip de răspundere se referă la aspecte legate de imunitatea șefului statului în raport cu o eventuală infracțiune săvârșită. Într-o asemenea situație, în conformitate cu prevederile constituționale, art. 81 „Incompatibilități și imunități” conține următoarele: „(3) Parlamentul poate hotărî punerea sub acuzare a Președintelui Republicii Moldova, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților aleși, în cazul în care săvârșește o infracțiune. Competența de judecată aparține Curții Supreme de Justiție, în condițiile legii. Președintele

este demis de drept la data rămânerii definitive a sentinței de condamnare”.

În acest caz, este vorba strict de răspunderea penală și nu de cea politică.

Chiar dacă în literatura românească de specialitate, dar și cea din Republica Moldova, s-au examinat de mai multe ori chestiunile ce țin de răspunderea Președintelui, imunitatea, limitele de competență, relațiile instituționale în raport cu puterea legislativă și judecătorească, dar și alte aspecte, trebuie de menționat că instituția suspendării temporare a Președintelui aproape că nu a fost examinată. Cu atât mai mult, jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova în materie de suspendare temporară a Președintelui, deși a fost supusă comentariilor și chiar unor critici, nu a fost examinată din perspectiva oportunității acesteia pentru sistemul constituțional al Republicii Moldova.

Din această perspectivă, instituția suspendării temporare, ca parte componentă a jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (CCM), reprezintă un interes pentru examinare, în calitate de un eventual mecanism de soluționare a conflictelor juridice de natură constituțională.

Jurisprudența constituțională a Republicii Moldova privind instituția suspendării temporare a Președintelui Republicii Moldova

Bazele jurisprudenței privind suspendarea temporară a Președintelui au fost fundamentate prin două hotărâri ale CCM: Hotărârea nr. 2 din 24.01.2017 pentru interpretarea prevederilor articolului 98 alin. (6) din Constituția Republicii Moldova (co-decizia la remanierea guvernamentală) [9] și Hotărârea nr. 28 din 17.10.2017 pentru interpretarea prevederilor articolului 98 alin. (6) în coroborare cu articolele 1, 56, 91, 135 și 140 din Constituție (neîndeplinirea obligațiilor constituționale de către Președinte) [10].

Hotărârea nr. 2 din 24.01.2017 a formulat câteva elemente fundamentale, luând ca bază analiza atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova și a rolului său în arhitectura instituțională a țării. Astfel, punând accent pe specificul regimului parlamentar, Curtea a menționat în pct. 36 lipsa responsabilității politice a Președintelui pentru activitatea guvernului, subliniind rolul limitat al acestuia în configurarea executivului. Prin urmare, în pct. 46 al hotărârii, Curtea a constatat că Președintele este în drept să verifice corespunderea candidatului propus de prim-ministru pentru funcția de ministru, neexistând însă dreptul de veto față de propunerea primului ministru. În această ipoteză, o eventuală respingere a candidatului are nevoie de motivație și nu poate fi arbitrară. În consecință, Curtea a hotărât că, în vederea înlăturării unui blocaj instituțional și pentru a nu anula atribuțiile prim-ministrului, Președintele Republicii Moldova poate refuza, o singură dată, motivat, propunerea

prim-ministrului de numire a unei persoane în funcția vacantă de ministru, atunci când consideră că persoana propusă nu corespunde cerințelor legale necesare. Totodată, prim-ministrul este în drept să facă o altă propunere Președintelui sau repetă aceeași persoană și Președintele este obligat să o numească în funcție.

Hotărârea CCM nr. 28 din 17.10.2017 se referă la o situație concretă legată de refuzul Președintelui de a numi în funcția de ministru al apărării candidatura propusă de prim-ministru. Refuzul a fost motivat, pe de o parte, prin invocarea lipsei de profesionalism, iar pe de altă parte - a lipsei de integritate.

Această hotărâre a introdus câteva elemente importante care au pus bazele unei jurisprudențe pentru următorii câțiva ani și a generat efecte politice și instituționale importante. Primul element se referă la redefinirea rolului Președintelui în structura constituțională a Republicii Moldova în calitate de putere neutră, rol de arbitru și nu de judecător politic. În acest sens, pornind de la atribuțiile sale, Curtea a stabilit că blocajul instituțional care s-a creat este rezultatul acțiunilor Președintelui. Astfel, Președintele a fost acuzat de neexecutarea Hotărârii nr. 2 CCM din 24.01.2017. Toate acestea au fost considerate a fi ca o încălcare gravă de către Președinte a obligațiilor sale constituționale și a jurământului etc.

Al doilea element important este introducerea instituției suspendării temporare a Președintelui. După enumerarea tuturor încălcărilor constituționale a Președintelui, Curtea ajunge la concluzia (pct. 85) că actualul mecanism de demitere a șefului statului reprezintă o procedură complexă cu o durată lungă, fapt care nu permite rezolvarea problemei funcționalității depline a instituțiilor statului. Pornind de la această constatare, Curtea a decis că este necesar de a identifica o „*soluție excepțională*” prin intermediul interpretării funcționale a Constituției în vederea stabilirii voinței autentice a legiuitorului constituant. Astfel, Curtea, în pct. 91, prin intermediul interpretării funcționale, și-a fixat ca scop identificarea „*mecanismelor de suplینire a rolului Președintelui în cadrul acestor proceduri și de deblocare a funcționalității instituțiilor fundamentale ale statului*”.

Interpretarea funcțională a Curții s-a bazat pe următoarea construcție de argumentare:

- Constituția este „*un instrument viu*” ajustat realităților și care nu poate fi „*pact sinucigaș*” în care normele sale să blocheze instituțiile proprii.
- Constituția reprezintă „*un tot unitar*” care urmărește să evite crearea vidului de putere și să asigure instituții pe deplin funcționale. Conform acestei logici, Curtea subliniază în pct. 191 că „*în situația de blocaje instituționale, când atribuțiile unor institu-*

ții nu sunt exercitate de titularii acestora, indiferent de motivele acestor blocaje, dispozițiile constituționale prevăd suplینirea acestora prin instituirea interimatului”.

- Pornind de la analiza reglementărilor constituționale legate de imposibilitatea temporară și definitivă de exercitare a mandatului (art. 90 și 91), Curtea a interpretat, prin pct. 112, că inacțiunea deliberată a șefului statului „*constituie, în sensul articolului 91 din Constituție, imposibilitate temporară, pentru considerente subiective (lipsa dorinței), de a-și exercita atribuția în cauză, ceea ce justifică instituirea interimatului funcției pentru asigurarea exercitării acestei (acestor) obligații constituționale ale Președintelui*”.

Ținând cont de această interpretare, CCM a statuat că, în sensul art. 91, refuzul Președintelui de a-și îndeplini obligațiile constituționale „*constituie imposibilitate temporară de a-și exercita atribuția (atribuțiile) în cauză și justifică instituirea interimatului funcției, care se asigură, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de primul ministru, pentru exercitarea acestei (acestor) obligații constituționale ale Președintelui*”.

Un alt element important al acestei interpretări constă în faptul că mecanismul de instituire a interimatului precum și circumstanțele care justifică instituirea acestuia trebuie să fie constatate de fiecare dată, în caz de necesitate, de către Curtea Constituțională.

În acest sens, ambele Hotărâri menționate ale CCM au pus la nivel conceptual bazele jurisprudenței privind instituirea mecanismului de suspendare temporară a Președintelui. Astfel, jurisprudența ulterioară s-a bazat, în cea mai mare parte, pe aceste două hotărâri.

Efectul imediat al acestor hotărâri a fost Avizul privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de numire în funcție a unui ministru al apărării din 20 octombrie 2017 [1], care a constatat circumstanța „*care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova în cadrul procedurii de remanieră a ministrului apărării, refuzul deliberat al Președintelui de a-și îndeplini obligația constituțională de numire a candidaturii propuse repetat de prim-ministru, ceea ce constituie, în sensul articolului 91 din Constituție, imposibilitate temporară de a-și exercita atribuția în cauză*”. Totodată, prin avizul invocat, s-a stabilit că Președintele Parlamentului sau prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretul de numire în funcția de ministru al apărării și va primi jurământul acestuia.

Următoarea etapă a acestei jurisprudențe s-a materializat prin Avizul nr. 1 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției

de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de numire în funcție a unor membri ai Guvernului din 2 ianuarie 2018 [2].

În acest caz, cei care au sesizat Curtea au solicitat, în baza jurisprudenței anterioare, constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru asigurarea exercitării atribuțiilor constituționale în scopul numirii candidaților propuși de prim-ministrul Republicii Moldova pentru funcțiile de viceprim-ministru, ministru al economiei și infrastructurii, ministru al agriculturii, dezvoltării regionale și mediului, ministru al afacerilor externe și integrării europene, ministru al sănătății, muncii și protecției sociale, ministru al justiției și intrării acestora în exercitarea mandatului.

În rezultat, Curtea a constatat că circumstanța care justifică interimatul funcției de Președinte în contextul remanierii guvernamentale constituie *„refuzul deliberat al Președintelui de a-și îndeplini obligația constituțională de numire a candidaturilor propuse repetat de prim-ministru, ceea ce constituie, în sensul articolului 91 din Constituție, imposibilitate temporară de a-și exercita atribuția în cauză”*. În consecință, Curtea a stabilit că Președintele Parlamentului sau prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretul de numire în funcție a candidaților propuși de primul ministru.

Următoarea etapă de suspendare s-a realizat prin Avizul nr. 2 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de promulgare a unei legi din 5 ianuarie 2018 [3]. În situația dată, Curtea a constatat circumstanțele care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru asigurarea exercitării atribuțiilor constituționale în scopul promulgării Legii nr. 257 din 22 decembrie 2017 cu privire la completarea Codului audiovizualului al Republicii Moldova. În rezultat, Curtea a stabilit că Președintele Parlamentului sau prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretul de promulgare a Legii nr. 257 din 22 decembrie 2017 cu privire la completarea Codului audiovizualului al Republicii Moldova.

Un alt moment ce ține de suspendarea temporară a fost realizată prin Avizul privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de numire în funcție a unor membri ai Guvernului din 24 septembrie 2018 [4]. Cei care au sesizat Curtea au solicitat, în baza jurisprudenței anterioare, constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru asigurarea exercitării atribuțiilor constituționale în scopul numirii candidaților propuși de prim-ministrul

Republicii Moldova pentru funcțiile de ministru al sănătății, muncii și protecției sociale și de ministru al agriculturii, dezvoltării regionale și mediului și intrării acestora în exercitarea mandatului. În rezultat, Curtea a constatat ca circumstanță care justifică interimatul funcției de Președinte și a stabilit că Președintele Parlamentului sau prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretul de numire în funcție a candidaților propuși de primul ministru.

O altă situație se referă la Avizul privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de promulgare a unor legi din 10 decembrie 2018 [5]. În rezultat, Curtea a stabilit că Președintele Parlamentului sau prim-ministrul va emite, în calitate de Președinte interimar, decretul de promulgare a Legii nr. 203 din 4 octombrie 2018 pentru modificarea articolului 111 al Codului muncii; a Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil; a Codului serviciilor media audiovizuale, adoptat prin Legea nr. 174 din 8 noiembrie 2018; a Legii nr. 219 din 8 noiembrie 2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri și a Legii nr. 220 din 8 noiembrie 2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Ultima situație legată de suspendarea temporară a Președintelui a fost realizată prin Avizul privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de dizolvare a Parlamentului și de stabilire a datei alegerilor parlamentare anticipate - 9 iunie 2019 [6]. Această situație trebuie analizată prin prisma conflictului juridic de natură constituțională, care a condus la dualitatea puterii în stat și a generat situația uzurpării puterii în stat, ceea ce va constitui o analiză separată, care va fi realizată într-un alt studiu.

Revenind la Avizul menționat, CCM a constatat ca circumstanță care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova în cadrul procedurii de dizolvare a Parlamentului *„refuzul deliberat al Președintelui de a-și îndeplini obligația constituțională de a sesiza Curtea Constituțională, pentru constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului de legislatura a X-a, cu emiterea ulterioară a decretului de dizolvare a Parlamentului și de stabilire a datei alegerilor parlamentare anticipate, fapt care reprezintă, potrivit articolului 91 din Constituție, o imposibilitate temporară de exercitare a atribuțiilor sale în acest sens”*. În consecință, Curtea a statuat că prim-ministrul în exercițiu, Pavel Filip, în calitate de Președinte interimar al Republicii Moldova, va sesiza Curtea Constituțională pentru constatarea circumstanțelor de dizolvare a Parlamentului și emiterea decretului privind dizolvarea Parlamen-

tului cu stabilirea datei alegerilor parlamentare anticipate.

Trebuie de menționat că, spre deosebire de alte hotărâri și avize ale CCM, care au fost puse în aplicare, acest aviz nu doar că nu a fost realizat, dar chiar însuși componența Curții din iunie 2019 și-a anulat propriile decizii legate de dizolvarea Parlamentului.

O etapă importantă în jurisprudența Curții Constituționale legată de instituția suspendării temporare este Hotărârea nr. 23 din 06.08.2020 pentru interpretarea articolelor 89, 91 și 98 alin. (1) din Constituție [11]. În cadrul articolului se va face referință doar la partea ce ține de instituția suspendării temporare a Președintelui.

De această dată, Hotărârea CCM a apărut într-un context care nu era legat de un conflict juridic de natură constituțională concret, fiind unul de natură interpretativă.

Una din întrebările autorilor sesizării se referea la următoarea situație: „Dacă șeful statului refuză să desemneze candidatul agreeat de majoritatea parlamentară și recomandat în cursul consultărilor între Președintele Republicii Moldova și fracțiunile parlamentare, poate fi constatată starea de incompatibilitate temporară a Președintelui de a-și exercita atribuțiile?”.

Explicația Curții Constituționale, care la acea dată era într-o nouă componență, s-a bazat pe următorul raționament: dat fiind că procedura de suspendare și o eventuală demitere este una complexă, dar prescrisă de Constituție, rezultă că, prin interpretarea funcțională a Constituției din 2017, „a fost creat un mecanism care nu se bazează pe Constituție”. Ceea ce rezultă, într-un limbaj mai puțin diplomatic, faptul că CCM a încălcat Constituția. În contextul acestei aprecieri, Curtea Constituțională face trimitere la Opinia Comisiei de la Veneția cu privire la situația constituțională cu referință particulară la posibilitatea dizolvării Parlamentului, adoptată la cea de-a 119-a sesiune plenară (Veneția, 21-22 iunie 2019), CDL-AD(2019)012.

Comisia de la Veneția a reținut că legea fundamentală nu prevede nicio altă posibilitate de suspendare a Președintelui Republicii din funcție decât cea prevăzută la art. 89 din Constituție - „Suspendarea din funcție”.

Un moment important din această hotărâre se referă la explicarea noțiunii de „fapte grave”, prin care Președintele încalcă prevederile Constituției. În acest sens, Curtea a oferit o interpretare a acestor fapte grave, în cazul dat fiind vorba de refuzul Președintelui de a desemna candidatul agreeat de majoritatea parlamentară pentru funcția de prim-ministru. Așadar, poate fi considerată o faptă gravă, dacă șeful statului a încălcat o prevedere din Constituție și/sau o hotărâre a Curții Constituționale. De asemenea, prin faptă gravă se are în vedere și

situația în care Președintele încalcă sau nu respectă „obligația imparțialității și neutralității politice în procesul desemnării candidatului pentru funcția de prim-ministru”. În viziunea Curții, acești doi factori definesc fapta gravă a Președintelui de încălcare a Constituției. Elementul de bază al acestei hotărâri constă în faptul că, în cazul în care Președintele comite o „faptă gravă” în formula descrisă mai sus, o asemenea situație trebuie rezolvată prin prisma art. 89 din Constituție, care reglementează procedura de suspendare a șefului statului de către Parlament, organizarea referendumului de demitere și eventuala demitere a șefului statului, ca rezultat al referendumului.

Concluzii

Instituția suspendării, dar și a suspendării temporare a Președintelui trebuie examinată ca unul din mecanismele care pot, în situații de criză, contribui la deblocarea crizelor constituționale și soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională.

Dat fiind că există riscul constant ca iarăși să se manifeste blocajul constituțional în rezultatul conflictului dintre ramurile puterii în stat, clarificarea mecanismului unei asemenea instituții de suspendare temporară a Președintelui ar putea reprezenta interes, iar aceasta, eventual, să ofere posibilitatea de a depăși o criză constituțională.

În rezultatul analizei jurisprudenței Curții Constituționale privind instituția suspendării temporare a Președintelui, au fost identificate următoarele concluzii ce țin de oportunitatea și relevanța acestei instituții în sistemul constituțional al Republicii Moldova:

1. Jurisprudența Curții Constituționale în materie de suspendare temporară a Președintelui a fost rezultatul restrângerii sistematice a prerogativelor Președintelui Republicii Moldova în raport cu Parlamentul, indiferent de modul de alegere a Președintelui, ceea ce a dezechilibrat puterile în stat în favoarea Parlamentului. Această restrângere a vizat, în special, rolul Președintelui în procesul de codecizie cu primul ministru la remanierea guvernamentală, numirea în funcție a unor membri ai Guvernului, promulgarea legilor; aspecte legate de „obligația constituțională” de dizolvare a Parlamentului și de stabilirea datei alegerilor parlamentare anticipate.
2. Curtea Constituțională, în componența sa din 2017-2019, a luat deschis partea majorității parlamentare și a Guvernului în conflictul juridic de natură constituțională cu Președintele Republicii Moldova.
3. Instituția suspendării temporare a Președintelui a fost o noutate pentru sistemul constituțional al Republicii Moldova, însă, după cum a constatat

însăși Curtea în 2020, fost creat un mecanism care nu se baza pe Constituție, fiind un rezultat al interpretării funcționale în detrimentul celei textuale. În realitate, prin această jurisprudență, Curtea Constituțională și-a asumat rolul de „legiuitor”.

4. Jurisprudența Curții a apărut în rezultatul lipsei de respect în asigurarea obligației de loialitate constituțională din partea părților implicate în conflicte juridice de natură constituțională. Atât Președintele refuza să țină cont de obligațiile sale de loialitate constituțională cât și majoritatea parlamentară, împreună cu primul ministru, refuzau ostentativ să țină cont de voința politică a Președintelui, care a fost ales în mod direct de către cetățeni.
5. Chiar dacă prin jurisprudența CCM a fost creat un mecanism care nu se bazează pe textul Constituției, pe care unii experți l-au considerat chiar abuziv, acest mecanism controversat a permis, totuși, soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională, depășirea blocajului constituțional și depășirea vidului de putere, asigurând funcționalitatea deplină a instituțiilor statului.
6. Prin Hotărârea nr. 23 din 06.08.2020 pentru interpretarea articolelor 89, 91 și 98 alin. (1) din Constituție a fost pus capăt mecanismului suspendării temporare a Președintelui, fiind pus accent pe art. 89 din Constituție - *Suspendarea din funcție*. Deși, aparent, a fost restabilit un echilibru, în realitate mecanismul prevăzut la art. 89 nu este aplicabil. Din cauza unei proceduri complexe legată de suspendarea de către Parlament și organizarea referendumului, procedura dată aproape că nu poate fi aplicată. Acest fapt permite Președintelui să refuze în alte situații îndeplinirea obligațiilor sale constituționale, fără a purta o răspundere politică și juridică.
7. În esență, jurisprudența constituțională din 2017-2019, deși a fost aplicată în mod abuziv, ar putea reprezenta un interes pentru o eventuală completare în Constituție a mecanismului suspendării temporare. Spre deosebire de suspendarea prevăzută în Constituție, care nu poate fi aplicată decât în cazuri ieșite din comun, instituția suspendării temporare, care a fost dezvoltată prin jurisprudența Curții Constituționale, ar putea reprezenta un mecanism eficient de deblocare a crizelor constituționale.

Referințe bibliografice

1. Avizul Curții Constituționale nr. 2 din 20.10.2017 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de numire în funcție a unui ministru (Sesizarea nr. 137f/2017). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 18-26.
2. Avizul Curții Constituționale nr. 1 din 2 ianuarie 2018 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de numire în funcție a unor membri ai Guvernului (Sesizarea nr. 176f/2017). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 33-39.
3. Avizul Curții Constituționale nr. 2 din 5 ianuarie 2018 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de promulgare a unei legi (Sesizarea nr. 1f/2018). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 33-39.
4. Avizul Curții Constituționale nr. 4 din 24 septembrie 2018 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de numire în funcție a unor membri ai Guvernului. (Sesizarea nr. 131f/2018). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 377-383.
5. Avizul Curții Constituționale nr. 5 din 10 decembrie 2018 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de promulgare a unor legi (Sesizarea nr. 194f/2018). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 513-525.
6. Avizul Curții Constituționale nr. 1 din 9 iunie 2019 privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de dizolvare a Parlamentului și de stabilirea datei alegerilor parlamentare anticipate (Sesizarea nr. 113f/2019). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr. 209-216.
7. Constituția Republicii Moldova. Nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1.
8. Codul electoral al Republicii Moldova. Nr. 325 din 08.12.2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 426-427.
9. Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 24.01.2017 pentru interpretarea prevederilor articolului 98 alin. (6) din Constituția Republicii Moldova (codecizia la remanierea guvernamentală). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 356-359.
10. Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 17.10.2017 pentru interpretarea prevederilor articolului 98 alin. (6) în coroborare cu articolele 1, 56, 91, 135 și 140 din Constituție (neîndeplinirea obligațiilor constituționale de către Președinte). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 18-26.
11. Hotărârea Curții Constituționale nr. 23 din 06.08.2020 pentru interpretarea articolelor 89, 91 și 98 alin. (1) din Constituție. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 221-225.